

Stavanger kommune

Forprosjekt Housing first

Rapport

Kate Jåsund

1.0 Bakgrunn for prosjektet

Stavanger Kommune søkte våren 2013 om midler fra Helsedirektoratet til et forprosjekt som skal se på utvikling av samhandlingsmodeller på rusfeltet. Stavanger kommune ble innvilget tilskudd til et forprosjekt for å utrede om oppfølgingsmodellen Housing First er en aktuell modell å ta i bruk i Stavanger kommune. Forprosjekt Housing First gjelder utprøving av samhandling mellom Avdeling Unge Voksne (AUV - SUS) og Stavanger Kommune om botilbud med oppfølging for en gruppe bostedsløse mennesker med sammensatte lidelser innen rus og psykisk helse (ROP-lidelser).

Forprosjektet ble gjennomført i perioden 01.12.13 – 30.06.14

2.0 Mandat:

Forprosjekt Housing First skal utrede et mulig pilotprosjekt for bosetting av mennesker med ROP-lidelser, i tråd med hovedprinsippene i Housing First-modellen.

Forprosjektet skal:

Kartlegge antall aktuell personer innenfor målgruppe for prosjektet (bostedsløse personer med alvorlig psykisk lidelse og ruslidelse)

Beskrive omfanget av oppfølgingsbehov (dag/kveld/døgn osv.)

Beskrive hvordan spesialisthelsetjenesten og kommunen skal samarbeide for å gi tjenester til de brukerne som tas inn i prosjektet, herunder OBS-teamets rolle.

Foreslå omfang av et mulig pilotprosjekt (hvor mange brukere/boliger)

Foreslå ressursbehovet for et Housing First-prosjekt (hvor mange / hva slags stillinger) å foreslå mulige finansieringskilder.

Leveranse: Prosjektbeskrivelse av et pilotprosjekt i tråd med «Housing First»-modellen som er tilpasset lokale forhold og som kan iverksettes i Stavanger.

Styringsgruppen har bestått av samarbeidsutvalget AUV/RAS/Stavanger kommune:

- Randi Mobæk, Avdeling Unge Voksne
- Tore Berge, Avdeling Unge Voksne
- Kjersti Egenberg, Rogaland A-senter
- Anita K D Aniksdal, Rogaland A-senter
- Eli Karin Fosse, Stavanger kommune
- Anne Helene Frostestad, Stavanger kommune

Arbeidsgruppen har bestått av:

- Kate Jåsund Prosjektleder – leder i arbeidsgruppen
- Sigrid Dalaker, Rådgiver fagstab levekår – sekretær i arbeidsgruppen
- Gunn Hinna, Rådgiver fagstab levekår
- Berit Aasland, Stavanger Eiendom
- Hildegunn Østbø Tønnesen Oppsøkende behandlingsteam
- Odd Tore Berge, Avdeling Unge Voksne
- Silje Skram, Avdeling Unge Voksne

3.0 Presentasjon av Housing First modellen.

Housing First er opprinnelig en modell fra New York. Modellen blir brukt i arbeidet med bostedsløse. Hovedprinsippet er å gi bostedsløse et tilbud om varig bolig sammen med tverrfaglig oppfølging over tid. I denne modellen skal midlertidig bolig unngås.

Husbanken har gitt en kort innføring i modellen som vi her bruker som referanse. Modellen bygger på følgende prinsipper:

- *Bolig er en menneskerett. Bolig er en grunnleggende menneskerettighet og ikke et privilegium som man skal gjøre seg fortjent til.*
- *Brukermedvirkning – Brukernes egne valg i egne liv er grunnleggende for modellen.*
- *Selvstendige leiligheter spredt i vanlig bomiljø (hovedregel i Housing First er at det maks skal være 20 % Housing First brukere i en boligblokk eller i et boligområde)*
- *Skille mellom bolig og service. Boligen skal tildeles uten at dette medfører plikt til å ta imot oppfølging. Housing First stiller likevel krav om at de, en gang i uken, skal ha tilgang til boligen for å være med i programmet. Det stilles også krav om at brukere skal bruke 30 prosent av inntektene til boutgifter.*
- *Respekt, varme og medfølelse for alle klienter. Ideologien rundt Housing First er basert på positiv menneskeforståelse. Brukerne skal møtes med respekt og positive holdninger som også inkluderer medfølelse når det er nødvendig. Dette henger sammen med brukernes selvbestemmelsesrett. Man skal respekteres for sine valg.*
- *Følge opp brukerne så lenge der er behov. Housing First har avtaler om oppfølging innen en toårs periode, men avslutter ikke et klientforhold dersom det er nødvendig med videre støtte.*
- *Positiv endringsorientering*
- *Skadereduksjon. I oppfølgingsarbeidet legges det opp til at klientene skal unngå adferd eller handlinger som kan føre til negative konsekvenser. Dette kan for eksempel gjelde bråk eller unnlattelse av å betale husleie, som igjen kan føre til utkastelse fra bolig.*

Tre elementer i modellen som særlig blir vektlagt.

1. Tilgang til bolig.
Deltakerne skal raskt inn i egen permanent bolig. Valg av bolig og beliggenhet skal bygge på brukerbestemmelse.
2. Møte med beboer.
I kjernen av modellen ligger respekt, varme og medfølelse for deltakerne. Metoden i housing first er recovery orientert (baserer oppfølgingen på egne valg og selvbestemmelse) og skal være fokusert på brukermedvirkning i valg av både bolig og tjenester. (Recovery kan ses på som en holdning som fremmer muligheter og tro på at mennesket kan leve meningsfulle og tilfredsstillende liv, selv om man har psykiske problemer).
3. Organisering av Bo oppfølging.
Bo oppfølgingen skal bygge på tverrfaglig kompetanse. Dette innebærer at ulike typer fagpersonell er representert i oppfølgingsteamet.

3.1 Elementer fra Housing First modellen inn i Stavanger kommunes tjenestetilbud.

Dagens tilbud i Stavanger kommune:

Stavanger kommune har flere bo-oppfølgingstiltak for mennesker med samtidig ruslidelser og psykiske lidelser (ROP-lidelser). De fleste tjenestene gis etter vedtak fattet av et av de fire helse- og sosialkontorene. Det gjelder tjenestene gitt av miljøterapeutiske enheter (MTE) i fire hjemmebaserte virksomheter og miljøtjenester i regi av Rehabiliteringsseksjonen. MTE gis i hjemmet eller følge til aktiviteter, lege etc. på bestemte avtalte tidspunkter, hovedsakelig i ordinær arbeidstid, men tjenestene kan også gis i helger. Miljøtjenestene fra Rehabiliteringsseksjonen gis i hjemmet eller følge til aktiviteter på bestemte tidspunkt i ordinær arbeidstid. Stavanger kommune har også flere bofelleskap til ROP-pasienter.

Stavanger kommune har mange personer som er bostedsløse. Flere av disse bor på private hospits. Kommunen har et eget hospits, Lagård. Lagård har en annen status i tjenesterekka enn de private hospitsene i form av at de som bor ved Lagård ofte blir prioritert etter de som bor på de private hospitsene i boligtildeling. Alle regnes likevel som bostedsløse.

Oppsøkende behandlingsteam (OBS) gir oppsøkende tjenester til mennesker med alvorlige psykiske lidelser, eller mistanke om dette, som ikke klarer å nyttiggjøre seg av eksisterende tjenestetilbud. De fleste har tilleggslidelser, som regel i form av rus, men også i form av bostedsløshet og manglende evne til å holde på bolig. Det er derfor flere som får oppfølging fra OBS som er i målgruppen for et Housing First-team. Formålet til OBS er å gi oppfølging og hjelp inntil brukerne klarer å nyttiggjøre seg eksisterende tilbud, eller at de klarer seg uten. De skal som hovedregel ikke følge opp brukerne over flere år, men gjør unntak i flere tilfeller når brukerne ikke klarer å nyttiggjøre seg andre tilbud, det er vanskelig å bo stabilt eller at OBS ikke klarer å etablere en stabil relasjon.

Hvorfor trenger vi et nytt team når vi har flere tjenester som burde vært tilstrekkelig for målgruppen? Det er mange brukere som venter på ulike typer kommunale boliger i kommunen. Det er likevel ikke slik at kommunen skal opprette et nytt oppfølgingsteam for å øke tilgang til boliger. Det er kombinasjonen av tilgang til bolig og et fleksibelt oppfølgingsteam med få krav som er det spesielle med Housing First.

Et Housing First team blir et supplement til det allerede eksisterende tilbudet i kommunen. De som får denne tjenesten skal ikke trenge å avtale tid for hjelp, bruker kan selv oppsøke teamet og definere fra dag til dag hva man trenger hjelp til. Behovet er utfra en erkjennelse at det er en liten gruppe brukere som trenger en annen type tjeneste.

4.0 Forslag fra Arbeidsgruppen

Stavanger kommune kan ikke sammenliknes med New York hverken når det gjelder omfanget av bostedsløse, hvordan tjenestetilbudet er organisert eller tilgang på utleieboliger. Men vi ser at det allikevel er elementer fra denne modellen som arbeidsgruppen foreslår tatt inn i Stavanger kommunen sin arbeide.

4.1 Målgruppe Housing First Stavanger kommune

Inklusjonskriterier:

Bostedsløse personer med samtidig ruslidelse og psykisk lidelse. Tilleggsproblematikk kan være manglende egenomsorgsevne, kriminalitet, gjentatte innleggelser, utfordringer med å beholde bolig over tid og problemer med å nyttiggjøre kommunens eksisterende oppfølgingstilbud /tjenestetilbud.

Eksklusjonskriterier:

Personer som har blitt vurdert med høy voldsrisiko, og/eller personer som av ulike årsaker har behov for minimum 1 til 1 bemanning.

Som bostedsløs regnes personer som ikke disponerer egen eller leid bolig, men som er henvist til tilfeldige eller midlertidig hos familie, venner eller bekjente, samt personer som befinner seg i fengsel eller institusjon og skal løslates eller utskrives innen to mnd. Som bostedsløs regnes også personer som er uten oppholdssted kommende natt. (Dyb mfl., 2006)

4.2 Antall aktuelle personer innen målgruppen

For å få en oversikt over antall bostedsløse med alvorlig psykisk lidelse (eller antatt) og/eller alvorlig ruslidelse ble det gjennomført en manuell kartlegging i samarbeid med Helse og sosialkontorene (HSK) og Oppsøkende behandlingsteam (OBS) i februar 2014. Kartleggingen viser at Helse og sosialkontorene har registrert 31 personer og OBS 30 personer som kan være aktuelle i en Housing First modell. Listene ble sjekket opp mot hverandre, og vi fant 5 personer som var registrert på begge listene.

Kartleggingen gir bare en indikasjon på antall bostedsløse innen målgruppen, pga. usikkerhet om boligsøkerlistene var oppdatert, ulik vurdering kan ha forekommet, OBS teamet har oppfølging med personer som ikke ønsker å søke kommunal bolig, men likevel vært aktuelle / innenfor målgruppen til prosjektet.

4.3 Antall boliger og valg av bolig

På grunnlag av kartleggingen/ boligbehov for målgruppen foreslår arbeidsgruppen å øremerke 10 ordinære kommunale boliger innen 2015. Boligen skal være i et ordinært boligområde, dvs ikke i områder der det er en «oppsamling» av kommunale boliger. Arbeidsgruppen foreslår at det settes av midler i Handlings- og økonomiplanen til kjøp av boliger. Dersom vi legger til grunn at en bolig vil koste 2,5 mill, vil det koste 25 millioner ved kjøp av 10 boliger.

Innstilling av kandidater til prosjektet bør legges til faglederne v/HSK og Housing First teamet. Arbeidsgruppen foreslår videre at ved innstilling av bolig til Boligforum skal det praktiseres mer valgfrihet av type bolig og området enn det som praktiseres i dag.

Arbeidsgruppen foreslår ikke at det skal være full valgfrihet, men at personen skal få si noe om hvilket område vedkommende ønsker å bo i. Dersom dette er et område der det er

vanskelig å fremskaffe boliger, må der være en dialog med bruker for å finne et alternativt område.

4.4 Beskrivelse av samarbeidet mellom Stavanger kommune og spesialisthelsetjenesten for å gi tjenester i et Housing First team, herunder OBS-teamets rolle.

I Housing First teamet skal Stavanger kommune og Helse Stavanger, avdeling unge voksne (AUV) samarbeide om å gi tjenester. Tjenestene vil blant annet være praktisk bistand og oppfølging i boligen i tillegg vil dette samarbeidet være en døråpner inn til spesialisthelsetjenesten sine tilbud. Når det gjelder OBS-teamets rolle, så foreslår arbeidsgruppen at Housing First teamet organiseres under samme virksomhet som Obs-teamet. Dette vil gi et større fagmiljø og bedre kompetanse når det gjelder oppfølging av pasienter med samtidige ruslidelse og psykiske lidelser.

Arbeidsgruppen anbefaler at samarbeidet nedfelles i retningslinjer for samhandling mellom Stavanger kommune og Helse Stavanger avd. unge voksne (AUV). Retningslinjene skal legger til rette for et godt og effektivt samarbeid mellom partene. Samarbeidsavtalen skal sikre et helhetlig pasientforløp og tjenester av god kvalitet.

4.5 Samarbeidspartnere

Stavanger Eiendom er også en viktig samarbeidspartner i Housing First teamet. Stavanger eiendom er ansvarlig for å fremskaffe boliger til prosjektet, samt vedlikehold av boligene og eventuelle uteområder.

Videre er samarbeidet med NAV og Helse og sosialkontorene viktig rundt den enkelte beboer. Aktuelle tjenester kan være avklaring i forhold til ytelser, etableringsstøtte, tiltaksarbeid og aktivitet mm. Arbeidsgruppen foreslår at personene som er med i prosjektet skal ha fast NAV veileder og ruskonsulent fra HSK.

Det er etablert nettverk mellom Housing First kommunene og Husbanken. Nettverket består av ledere og koordinatører fra kommuner samt Husbanken og Nasjonalt kompetansesenter for psykisk helsearbeid (NAPHA). Dersom Stavanger kommune går inn for å opprette et Housing First - prosjekt vil det være naturlig å knytte seg til nettverket.

4.6 Fleksibel arbeidsmetode

Teamet skal ha en fleksibel tilnærming, og samarbeidet skal ikke bare baseres på faste tider/avtaler. Housing First teamet bør ha en rammefinansiering tilsvarende OBS teamet. Tjenestetilbudet skal være tilgjengelig når beboer har behov. Teamet må utarbeide fleksible arbeidsordninger/ turnus som dekker opp dag og aften, ROP natt er naturlige samarbeidspartnere i prosjektet. ROP natt yter tjenester fra kl. 22.00 – 07.30. Videre må teamet bruke samarbeidspartnere som kan være med å gi et tilfredsstillende oppfølgingstilbud etter hva behovet er/ blir. Tryggheten handler om tilgjengelighet.

Bo oppfølging som i metoden bygger på systematisk oppfølging over lang tid. Arbeidsmetoden er Recovery orientert og baseres på deltakernes egne valg og

selvbestemmelse av tjenestetilbud. Recovery kan sees på som en holdning som fremmer muligheter og tro på at mennesker kan leve meningsfulle og tilfredsstillende liv, selv om man har psykiske problemer og/ eller lidelser.

Housing First teamet skal arbeide oppsøkende og tverrfaglig. Teamet skal bestå av medarbeidere med faglig kompetanse innen sosialt arbeid, psykiatri, rusoppfølging og fritidsplanlegging. I modellen er det viktig å skille mellom bolig og tjeneste.

4.7 Bemanning

Forslag fra arbeidsgruppen er at grunnbemanningen i Housing First teamet (HFT) bør bestå av to kommunale oppfølgere i 100 % stilling, en ansatt fra Spesialisthelsetjenesten i 100 % stilling (Helse Stavanger) og to personer med brukererfaring i 50 % stillinger.

Medarbeidere med brukererfaring er en av flere måter å styrke brukerperspektivet og brukermedvirkning i tjenesten på. Erfaringer og tilbakemeldinger fra ansatte med brukererfaring i eksisterende tilbud; - er at det er en fordel å være to eller flere med samme bakgrunn på arbeidsplassen / i teamet.

4.8 Forslag til organisering

Housing First bør, som nevnt under punkt 4.3, organiseres under samme virksomhet som Oppsøkende behandlingsteam og prosjekt-organiseres med styringsgruppe, arbeidsgruppe og referansegruppe. Forslag til styringsgruppe er en representant fra Helse Stavanger (AUV), en representant fra Stavanger kommune avd. Levekår og Virksomhetsleder fra virksomheten Housing First organiseres under. I arbeidsgruppen ev. referansegruppen skal representanter fra Stavanger Eiendom, HSK og NAV delta i tillegg til Housing First teamet. Prosjektperioden foreslås til 2 år, med evaluering etter 1 års drift.

4.9 Arbeid og aktivitet/værested

For å sikre god og helhetlig behandling av personer med samtidig ruslidelse og psykisk lidelse (ROP lidelser) har Helsedirektoratet utgitt nasjonale retningslinjer for behandling av målgruppen. En rekke brukerorganisasjoner har plukket ut 10 anbefalinger som de mener har størst betydning for pasientgruppen. Arbeid og aktivitet ble trukket frem som viktige oppfølgningstiltak for målgruppen.

Vista Balboa (værested) <http://www.odense.dk/web4/vistabalboa> – er en modell fra Odense i Danmark som er tilknyttet Odense kommune. Tilbudet inngår som en del av kommunens samlede tilbud for mennesker med samtidig ruslidelser og psykisk lidelser (ROP lidelser).

Vista Balboa gir menneskene behandling, ro og omsorg. Dette er med på å dekke basale behov. Værested har åpent alle dager fra 09.00 – 17.00. Her kan brukerne møtes og ha /få tilbud om aktiviteter, matservering og sosialt samvær. Det er kun brukere som er «medlem» som kan bruke værestedet. Værestedet er bemannet med personal fra prosjektet (HFT) og frivillige. Det er ikke krav om rusfrihet, men atferden må ikke ødelegge for andre brukere. Arbeidsgruppen anbefaler å utrede videre muligheten for å opprette et værested i Stavanger kommune. Et værested kan gi økt livskvalitet og forebygge isolasjon og ensomhet.

Værestedet kan også benyttes til et møtested for aktuelle samarbeidspartnere som NAV, HSK Oa.

5.0 Ressurser/økonomi

Beskrivelse	Kostnad pr. år	Kommentar
2 årsverk- 100 % stillinger	Kr 1.100.000,-	Omdisponere midler fra Helsedirektoratet til OBS-teamet
1 årsverk- 100 % stilling	Kr. 550.000,-	Spesialisthelsetjenesten – må søke om midler eksternt
2- 50 % stillinger med brukerkompetanse	Kr. 600.000	Omdisponere midler fra Helsedirektoratet til OBS-teamet
Driftskostnader: kontor, bil, mobil ol.	Kr.200.000,-	Omdisponere midler fra Helsedirektoratet til OBS-teamet
Kompetanseutvikling	Kr.100.000,-	Søke kompetansemidler / Fylkesmannen.

6.0 Konklusjon / Anbefalinger fra arbeidsgruppen

- Målgruppe skal være bostedsløse personer med samtidig ruslidelser og psykiske lidelser. Tilleggsproblematikk kan være manglende egenomsorgsevne, kriminalitet, gjentatte innleggelse, utfordringer med å beholde bolig over tid og problemer med å nyttiggjøre kommunens eksisterende oppfølgingstilbud /tjenestetilbud.
- Arbeidsgruppen foreslår å øremerke 10 ordinære kommunale boliger innen 2015.
- Innstilling av kandidater til prosjektet bør legges til faglederne v/helse og sosialkontorene og Housing First teamet.
- Arbeidsgruppen anbefaler at det utarbeides retningslinjer for samhandling mellom Stavanger kommune og Helse Stavanger avd. unge voksne (AUV).
- Teamet skal ha en fleksibel tilnærming, og samarbeidet skal ikke bare baseres på faste tider/avtaler.
- Housing First teamet bør bestå av to kommunale oppfølgere i 100 % stilling, en ansatt fra Spesialisthelsetjenesten i 100 % stilling (Helse Stavanger) og to personer med brukererfaring i 50 % stillinger.
- Housing First teamet bør organiseres under samme virksomhet som Oppsøkende behandlingsteam (OBS-teamet) og prosjekt-organiseres med styringsgruppe, arbeidsgruppe og referansegruppe.
- 2 års prosjektperiode – evaluering etter 1 års drift.
- Arbeidsgruppen anbefaler Housing First teamet å utrede muligheten for å opprette et værested i Stavanger kommune.